

SPORDIPROGRAMM 2023–2026

Tulemusvaldkond	Kultuur ja sport
Tulemusvaldkonna eesmärk	Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks. Spordipoliitika eesmärk on: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.
Valdkonna arengukava	Arengustrateegia „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“
Programmi nimi	Spordiprogramm
Programmi eesmärk	Tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist.
Programmi periood	2023.–2026. aasta
Peavastutaja (ministeerium)	Kultuuriministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	

Sissejuhatus

Spordijuhtimine Eestis on detsentraliseeritud ning eraõiguslike juriidiliste isikutena tegutsevad spordiorganisatsioonid on oma otsustes iseseisvad. Riigi ja kohalike omavalitsuste roll on õigusaktide, toetuste ja investeringute kaudu luua spordiorganisatsioonidele tegutsemiseks ja elanikkonna liikumisharrastuse edendamiseks soodsad tingimused. Eesti spordipoliitika visiooni, üleriigilised eesmärgid ja prioriteetsed arengusuunad määrab kindlaks Riigikogus kinnitatud arengustrateegia „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ (edaspidi „Sport 2030“). „Sport 2030“ kohaselt on sport ja liikumine kõikide demograafiliste ja sotsiaalsete sihtgruppide tegevuse tervistava, hariva, meelelahutusliku ja sotsiaalse toimega osa, mis mitmekesistab kultuuri ja noorsootööd ning panustab lõimumisse, tööhõivesse ja majandustegevusse.

Spordiorganisatsioonide roll on sporditegevuse sisuline korraldamine. Eestis ei tegutse ühtegi riiklikku spordiorganisatsiooni ega asutust. Kultuuriministeerium on Tehvandi Spordikeskuse SA üks asutajatest ja Jõulumäe Tervisespordikeskuse SA ainuasutaja. 2021. a alates teostab Kultuuriministeerium Haridus- ja Teadusministeeriumi asemel Eesti Vabariigi nimel asutajaõigusi Spordikoolituse ja -Teabe SA-s. Spordi katusorganisatsioon on Eesti Olümpiakomitee (edaspidi EOK), millel on 31.12.2021 seisuga 124 liiget, sh 70 spordialaliitu, 19 üleriigilist spordiühendust, 19 piirkondlikku liitu ja 16 füüsilist isikut.

„Sport 2030“ on kõikide spordivaldkonna tegevuste kavandamise alus. Spordivaldkonna riiklike tegevuste elluviimise eest vastutab Kultuuriministeerium ning tegevused ja teenused kavandatakse spordiprogrammis. Spordi valdkonna eesmärgid saavutatakse mitmete teiste valdkondade eest vastutavate ministeeriumide, kohalike omavalitsuste ning era- ja kolmanda sektori tegevuste elluviimise koosmõjus. Spordiprogrammi tegevustes ja teenustes kajastuvad ka Tehvandi Spordikeskuse, Jõulumäe Tervisespordikeskuse, Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku Eesti Kultuurkapitali spordiga seotud tegevused, ressursid ja pakutavad teenused.

Programmi juhtimiskorraldus

Spordiprogrammi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium spordi asekanstleri juhtimisel. Ministeerium kavandab programmi eesmärgid lähtuvalt strateegiast „Sport 2030“ kooskõlas strateegia „Eesti 2035“ pikaajaliste sihtidega. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ülesannetest, on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ning täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessis. Kultuuriministeerium uuendab programmi ühe aasta võrra igal aastal, mis tagab kooskõla riigi eelarvestrateegia perioodi ja riigieelarveliste vahenditega. Poliitika kujundamisel toetutakse Eesti Spordiregistri andmetele.

Strateegiadokumendi „Sport 2030“ kohaselt koostab ja esitab Kultuuriministeerium alates 2016. aastast igal aastal Vabariigi Valitsusele ning Riigikogule ülevaate strateegia elluviimisest.

Kultuuriministeeriumi rahastatavate tegevuste ehk spordiprogrammi rakendamisest annab Kultuuriministeerium aru Rahandusministeeriumile ja Riigikontrollile esitatavas iga-aastases Kultuuri ja spordi tulemusaruandes. Peale riigieelarve kinnitamist Riigikogus ja riigieelarve vahendite täiendavat liigendamist Vabariigi Valitsuses, avalikustatakse ministri kinnitatud programmid ministeeriumi veebilehel.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

Programmi eesmärk tuleneb „Sport 2030“ peamisest eesmärgist: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, elukeskkonna rikkuse loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.

Spordiprogrammi eesmärk täpsustab Kultuuriministeeriumi rolli: tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist.

Tulemusvaldkonna ja programmi mõõdikud

Mõõdik, sh allikas	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Liikumisharrastusega regulaarselt (2x nädalas 30 min) tegelevate inimeste osakaal 16–64 vanusegrupist, % <i>Allikas: Tervise Arengu Instituut</i>	44,8 (2020)	Ei mõõdeta	50	Ei mõõdeta	56
Spordiorganisatsioonide arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	2826 (2021)	2700	2700	2700	2700
Harrastajate arv spordiklubides ja spordikoolides <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	184 337 (2021)	200 000	204 000	208 000	212 000
Spordiklubides ja spordikoolides sporti harrastavate 5–19 aastaste noorte osakaal kogu vanusegrupist, % <i>Allikas: Eesti spordiregister, Statistikaamet</i>	51,4 (2021)*	58	59,5	61	62,5
Treenerikutsete arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	3990 (2021)	4000	4050	4100	4150

* Näitaja arvutamise aluseks on Statistikaameti rahvaarv vanusegrupis 1. jaanuar 2021 ja klubides sporti harrastavate noorte arv 31. detsember 2021. aasta seisuga.

Programmi eelarve

KULUDE JA INVESTEERINGUTE JAOTUS MEETMETE JA PROGRAMMI TEGEVUSTE VAHEL (eur)	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Spordiprogramm	58 706 994	43 361 039	43 424 577	43 465 632
Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine	6 267 423	3 267 423	3 267 423	3 267 423
Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine	6 267 423	3 267 423	3 267 423	3 267 423
Saavutusspordi edendamine	52 439 571	40 093 616	40 157 154	40 198 209
Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine	279 403	279 403	279 403	279 403
Saavutusspordi toetamine ja arendamine	52 160 168	39 814 213	39 877 751	39 918 806

Olukorra lühianalüüs

Spordi riikliku andmebaasi (spordiregister) kohaselt oli Eestis 2021. aastal 2826 spordiorganisatsiooni, 470 spordikooli, 184 337 organiseerunud harrastajat ja 3990 treenerikutsega treenerit.

Eestis on hea ja toimiv spordiorganisatsioonide võrgustik, spordiregister, mis võimaldab teha faktidel põhinevat spordipoliitikat ning Euroopa üks paremaid treenerite kutsekvalifikatsiooni süsteeme.

EOK liikmeskonda kuuluvate spordialaliitude peamine eesmärk, mis haakub otseselt ka „Sport 2030“ eesmärkidega, on Eesti sportlaste ja võistkondade tulemuslik ning väerikas esindatus rahvusvahelistel tiitlivõistlustel. Tagamaks saavutusspordi arendamiseks soodsaimat keskkonda, on Kultuuriministeerium alates 2015. aastast läbi viinud spordireformi, mille käigus on oluliselt korrastatud spordi rahastamise aluseid. Spordi rahastamise korrastamisega jätkatakse. Spordireformiga seonduvalt käivitati 2019. aastal koostöös EOK-ga Team Estonia projekt, mille eesmärk on tagada kõikidele olümpiamängude ja maailmameistrivõistluste (OM distsipliinidel) esikümne potentsiaaliga sportlastele piisav ettevalmistus ning osalemine tiitlivõistlustel koos kvaliteetsete tugiteenustega. Järgmine samm on koostöös Eesti Kultuurkapitaliga spordi ja kehakultuuri sihtkapitali ümberkujundamine valdavalt liikumisharrastuse projektide toetamiseks ja tippspordi rahastamise osakaalu vähendamiseks.

2021. aasta oli Eesti spordile ajalooline. Tiitlivõistlustelt võideti täiskasvanute, juunioride ja noorte klassides kokku 191 medalit – 55 kulda, 57 hõbedat ja 79 pronksi. 23 medalit (12%) võideti olümpiakavas olevatelt võistlusaladelt. Tokyo suveolümpiamängudel võideti vehklemise epee naiskonnavõistluses kuldmedal. COVID-19 pandeemia 2021. aasta võistluskalendrit märkimisväärselt ei mõjutanud. 2021. aastal peeti ka mõned 2020. aastal ära jäänud tiitlivõistlused.

„Sport 2030“ üks neljast suurest eesmärgist on see, et valdav osa elanikest liigub ja spordib. Liikumisharrastajate osakaal Eestis oli 2020. aastal 44,8%, 2018. aastal 40,2% ning 2016. aastal 42% (Rahvastiku Tervisekäitumise Uuring).

Probleemiks on laste puudulikud liikumisharjumused. Maailma Terviseorganisatsioon WHO soovib liikuda vähemalt 60 minutit päevas, kuid Eesti lastest ei liigu piisavalt 75% (Liikumisuuring 2022). Suure tõenäosusega jäävad nad ka täiskasvanuna väheaktiivseks. Samuti on suur probleem laste ülekaalulisus: iga neljas 1. klassi laps ja iga kolmas 4. klassi laps on ülekaaluline või rasvunud, keskmine kehakaal on tõusnud juba viimased 20 aastat (Euroopa laste rasvumise seire, TAI 2018/19). „Sport 2030“ strateegia raames on seatud eesmärk, et 2030. aastaks on Eesti jõudnud liikumisaktiivsuses Põhjamaade tasemele.

Viimastel aastatel on jõudsalt kasvanud harrastajate arv spordiklubides ja spordikoolides. Kui 2012. aastal oli harrastajana märgitud 130 839 inimest, siis 31.12.2021 seisuga oli see arv 184 337. Spordiklubides ja spordikoolides sporti harrastavate 5–19aastaste noorte osakaal kogu vanusegrupist moodustas 2021. aastal 51,4%. Spordiorganisatsioonide (sh spordiklubide) arv on kasvanud 2826 organisatsioonini (sisaldab nii tegutsevaid kui ka mittetegutsevaid organisatsioone¹) ja ületab seega 2021. a seatud sihttaseme, mis oli 2700. Nende andmete põhjal saab järeldada, et liikumisaktiivsuse kasvu ei suudeta tagada vaid organiseeritud sportimise korraldamisega.

Spordiaususe valdkonnas on peamine asutus sihtasutus Eesti Antidoping (edaspidi EAD). 2019. aastal alustati EAD ümberkujundamist, mille tulemusena loodi 18.09.2019 uus sihtasutus Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus (edaspidi EADSE), mis liitus 2020. aastal EAD'ga. Selle põhikirjalised eesmärgid on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa:

1. dopingu kasutamise ennetamisele;
2. spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele;
3. diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamisele spordis;
4. spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele;
5. muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele.

2020. aasta lõpus sõlmis Kultuuriministerium EADSE'ga halduslepingu täitmaks spordivõistlustega manipuleerimise vastases võitluses kontaktpunkti rolli.

Eestis toimub igal aastal sadu spordiüritusi, mis lisaks kohaliku elu rikastamisele ja meelelahutuse pakkumisele omavad mõju ka Eesti ja piirkonna majandusele. Suurematest võistlustest korraldati 2021. aastal kergejõustiku U20 ja U23 Euroopa meistrivõistlused, autoralli maailmameistrivõistluste etapp Rally Estonia, võrkpalli meeste Euroopa meistrivõistluste finaaltourniiri alagrupiturniir ja Tallinna Ironman. Rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis toetavad riik, kohalikud omavalitsused, erasektor ja ka spordiorganisatsioonid ise. Riik ja kohalikud omavalitsused on loonud hea taristu rahvusvaheliste võistluste korraldamiseks. Eesti spordiorganisatsioonid on läbi aegade korraldanud kõrgetasemelisi rahvusvahelisi spordivõistlusi väga heal tasemel ning sel põhjusel pakutakse Eestile ka järjest enam võimalusi korraldada kõrgetasemelisi spordivõistlusi erinevatel spordialadel.

¹ Spordiorganisatsioon on mittetegutsev, kui ta on vastava info edastanud Eesti spordiregistrile.

Meetmed, tegevused ja teenused

Meede 1. Saavutusspordi edendamine

Eesmärk: Eesti on rahvusvahelisel tasandil tulemuslikult ja väärikalt esindatud.

Meetme moodsikud

Moodsiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Täiskasvanute tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel saavutatud kohad 1–10 <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	25 (2021)	36	36	36	38
Täiskasvanute tiitlivõistlustel mitte olümpiamängude distsipliinidel ja spordialadel saavutatud kohad 1–10 <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	275 (2021)	260	260	260	260
Noorte ja juunioride tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel saavutatud kohad 1–10 <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	76 (2021)	86	86	86	86
Noorte ja juunioride tiitlivõistlustel mitte olümpiamängude distsipliinidel ja spordialadel saavutatud kohad 1–10 <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	319 (2021)**	250	250	250	250
Täiskasvanute tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel finaalturniiridel osalenud suurekoosseisuliste võistkondade arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	1 (2021)	2	0*	2	1

Täiskasvanute tiitlivõistluste mitte olümpiamängude distsipliinidel ja spordialadel finaaltourniiridel osalenud võistkondade arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	2 (2021)	1	1	1	1
Noorte ja juunioride tiitlivõistluste olümpiamängude distsipliinidel finaaltourniiridel osalenud suurekoosseisuliste võistkondade arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	0 (2021)	3	3	3	3
Noorte ja juunioride tiitlivõistluste finaaltourniiridel mitte olümpiamängude distsipliinidel ja spordialadel osalenud võistkondade arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	1 (2021)	1	1	1	1
Eestis läbiviidud olümpiamängude distsipliinide rahvusvaheliste tiitlivõistluste arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	9 (2021)	20	20	20	20
Eestis läbiviidud mitte olümpiamängude distsipliinide ja spordialade rahvusvaheliste tiitlivõistluste arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	18 (2021)	20	20	20	20

* 2024. aasta on olümpiamängude aasta ning sel aastal ei toimu eraldi suurekoosseisulistele sportmängude võistkondadele Euroopa ega maailmameistrivõistlusi. Arvestades Euroopa-sisest konkurentsi olümpiakohtadele ei ole Eesti võistkondade osalemine hetke olukorda arvestades realistlik.

** Toimusid ka võistlused, mis 2020. aastal ära jäid.

Tegevus 1.1. Saavutusspordi toetamine ja arendamine

Eesmärk: Tagatud on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline keskkond saavutusspordi arendamiseks.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Tegutsevate spordiorganisatsioonide arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	2463 (2021)	2350	2350	2350	2350
Riigi sihtasutuste sporditaristu on rahvusvahelisel tasemel <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Jah (2020)	Jah	Jah	Jah	Jah
Toetatavate kõrgema kategooria treenerite brutopalka suhe Eesti keskmisesse palka <i>Allikad: Kultuuriministeerium, Rahandusministeerium</i>	0,66 (2021)	1,00	1,00	1,00	1,00

Tegevuse kirjeldus

Saavutusspordi poliitika kujundamine ja toetamine ning tingimuste loomine spordiga tegelemiseks on Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna peamine roll ja ülesanne. Spordialaliitude, -klubide ja -koolide ning teiste spordiühendustega on Eestis toimiv spordikorraldus, mis tagab võimalused nii noortele kui ka täiskasvanutele harrastus- või tippspordiga tegelemiseks. Ajakohastatud sporditaristu kaudu luuakse kõikjal Eestis tingimused nii saavutusspordi arenguks kui ka liikumisharrastusega tegelemiseks. Tegevuse kaudu toetatakse riiklikult spordiorganisatsioonide harrastus-, tipp- ja noortespordi arendamist, rahvusvaheliste spordiürituste korraldamist, antakse investeeringutoetusi uute spordirajatiste ja lähiliikumisparkade ehitamiseks ning olemasolevate ajakohastamiseks.

Arenguvajadused

Team Estonia on 2018. aastal Eesti Olümpiakomitee poolt ellu kutsutud Eesti tippspordi edendav projekt, mille eesmärk on läbi sportlaste toetamise ja neile igakülgse ettevalmistuse tagamise olümpiamängudel ja teistel rahvusvahelistel tiitlivõistlustel medalite võitmine. Selleks, et Eesti sportlased ja võistkonnad oleksid maailmas jätkuvalt konkurentsivõimelised on vaja oluliselt suurendada võrreldes praegusega taustajõudude ja tugiteenuste mahtu ja kvaliteeti, suurendada tiitlivõistluste-eelsete treeninglaagrite ja treeningpartnerite arvu, tõsta treenerite igapäevast kaasatust nii ettevalmistavas faasis kui ka tiitlivõistlustel ning suurendada spordialaliitude võimekust regulaarselt tegeleda ja toetada erinevaid andekaid sportlasi ja võistkondi.

Kutsega treenerite arv, olles püsinud aastaid stabiilsena, on teinud viimasel kahel aastal suure hüppe, kasvades 3990ni. Suurt rolli on selles mänginud treenerite pidev riiklik toetamine, eriti kriisi ajal. Treeneritele väärilise töötasu tagamine on üks prioriteetseid valdkonna eesmäärke. Alates 2015. aastast on spordiorganisatsioonidele eraldatud treenerite tööjõukulude toetust, mille eesmärk on aidata spordiorganisatsioonidel tagada treeneritele sotsiaalsed garantiid ning treenerite palga viimine koos spordiorganisatsioonidega Eesti keskmisele tasemele. Alates 2018. aastast kehtib põhimõte, et riik toetab kindla arvu treeningtunni läbiviimist ja kuni 50% treeneri brutotasust, mille ülejäänud osa katavad spordiorganisatsioonid. Treeneritesse panustamine kannab endas laiemat ühiskondlikku rolli. Treenerite palga kasvades on võimalik tagada vajalik inimressurss, kes aitab noortes kasvatada spordiarmastust ning arendab nende kehalisi võimeid ja oskusi, mis aitab omakorda suurendada sporti harrastavate inimeste arvu ja viia ellu riigi huvi spordi ning laiemalt liikumisharrastuse edendamisel. Eesmärk on viia toetatavate kõrgema kategooria (vähemalt 5. kutsetase) treenerite brutopalga suhe Eesti keskmise palgani. Lisaks tuleb arvestada, et viimastel aastatel on tõusnud toetust saavate treenerite arv, mistõttu tuleb hakata järgnevatel aastatel tõstma riigi poolt toetatavate treeningtundide arvu tagamaks, et spordiklubidele ei langeks liiga suurt koormust. Kuna 2022. aastaks taotleti üle 1,3 miljoni toetatavat treeningtundi, siis on hädavajalik toetussüsteemi toimimiseks leida lisaraha, mille abil toetatavat treeningtundide arvu veelgi tõsta, sest täna on piirmäär 1 175 000 treeningtundi.

Kultuuriministeerium on Tehvandi Spordikeskuse SA üks asutajatest ja Jõulumäe Tervisespordikeskuse SA ainuasutaja. Tehvandi Spordikeskuse SA koosseisu kuulub Tehvandi Spordikeskus Otepääl, Kääriku spordikeskus Käärikul ning Tartumaa Tervisespordikeskus Elvas. Riik on läbi aegade arendanud eelpool nimetatud keskusi ning kujundanud nendest kõrgel tasemel rahvusvaheliselt tunnustatud mitmekesised treening- ja võistluskeskused nii saavutussportlastele kui harrastussportlastele. Selleks, et olla atraktiivne ja konkurentsivõimeline võrreldes teiste riikidega, on vaja keskusi jätkuvalt arendada. Jõulumäe Tervisespordikeskuses on vaja kaasajastada olemasolev tänaseks amortiseerunud peahoone ja infrastruktuur, ehitada multifunktsionaalsed spordimaja, väikemajade kompleks, rajada lasketiir ja arendada välispordiobjekte ning laiendada asfaltkattega liikumisrada. Selleks, et Tehvandi Spordikeskuses tagada valmisolek korraldada rahvusvahelisi talispordivõistlusi sõltumata ilmast ning pikendada võistluste ja laagrite hooaega, on vaja jätkuvalt panustada kunstlume tootmisvõimekuse tõusule ja taristu arendamisse. Tartumaa Tervisespordikeskus on olnud läbi aegade oluline koht laskesspordiga tegelemiseks, kuid sealne taristu on amortiseerunud ning vajab uuendamist. Samuti on oluline parandada tingimusi liikumisharrastusega tegelemiseks piirkonnas.

Kultuuriministeerium toetab kahe toetusmeetme kaudu rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamist. Samas on viimasel ajal toimunud võistlusi, mis on olnud riigile olulised, aga mida ei ole olnud võimalik toetada olemasolevatest meetmetest. Need sündmused vajavad individuaalset lähenemist ja selliseid võistlusi on toetatud Vabariigi Valitsuse reservist. Sellisteks võistlusteks on olnud näiteks Rally Estonia ja meeste võrkpalli Euroopa meistrivõistluste finaalturniiri alagrupi mängude korraldamine Eestis 2021. aastal ja naiste võrkpalli Euroopa meistrivõistluste finaalturniiri alagrupi mängude korraldamine Eestis 2023 ning Rally Estonia korraldamine 2023. aastal. Oluline on jätkata rahvusvaheliste võistluste regulaarset toetamist Kultuuriministeeriumi kahest meetmest, aga samas tuleb leida vajadusel lisavõimalusi ning toetada olulisi rahvusvahelisi võistlusi ka Vabariigi Valitsuse eriootsustega või moodustada Vabariigi Valitsuse sihtotstarbeline reserv.

Puuetega inimeste liikumisharrastuse ning spordiga tegelemise tingimuste parandamiseks on vajalik luua valdkondade eest vastutavatele organisatsioonidele head tingimused, et neil oleks võimalik viia ellu valdkonna jaoks olulisi muudatusi ning tegeleda arendustööga. Praegu on probleem puuetega inimeste integreerimine tavapärasesse liikumisharrastuse ning spordisüsteemi, mis on vajalik erinevatele ühiskonnagruppidele võrdsete tingimuste loomiseks ühiskonnaelus osalemiseks. Tuleb suurendada puudega inimeste nähtavust spordis ning käsitleda neid alati tavahiskonna osana.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Vabariigi Valitsus otsustas 2018. aastal, et 2019. aastast käivitatakse koondise tasemel sportlastele ja edukatele võistkondadele toetussüsteem Team Estonia. Koostöös EOK ja spordialaliitudega on välja töötatud Team Estonia arendamise põhimõtted, mida analüüsitakse igal aastal. Valitsus otsustas toetada Eesti spordikoondist edendavat Team Estoniat 2022. aastal 3 miljoni euroga. Team Estonia eesmärk on toetada medalite võitmist olümpiamängudelt ja tõsta tippspordi kaudu Eesti tuntust. Lähiaastatel on vaja suurendada Team Estonia toetust, et Eesti sportlased ja võistkonnad oleksid rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised.
- Perioodil 2023.– 2026. jätkatakse treenerite tööjõukulu toetuse eraldamist. Aastatega suureneb treenerite arv, laste arv spordiklubides ja sellest tulenevalt ka treenerite poolt antavate treeningtundide maht. On võetud eesmärk, et toetatud täiskohaga töötavate treenerite palk peaks olema võrdne Eesti keskmise palgaga ning sellest tulenevalt on vaja lähiaastatel suurendada toetuse mahtu.
- Koostöös EOK-ga analüüsitakse programmi perioodil rahvusvahelise või riikliku tähtsusega spordiobjektide olemasolu ja seisukorda. Riik aitab vajadusel finantseerida ka spordiobjekte, mis on kohaliku tähtsusega, kui selleks on mõjusad regionaalpoliitilised argumendid ning tagatud on omavalitsuse kaasfinantseering. Riigi asutatud sihtasutustest on oluline investeerida Jõulumäe Tervisespordikeskuse ja Tartumaa Tervisespordikeskuse arendamisse, et tagada kõrgel tasemel treeningtingimused meie sportlastele Eestis.
- Jätkatakse Eestis toimuvate rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamise toetamist. Sealhulgas toetatakse ka võistlusi, mis on laiemalt Eestile olulised ja omavad olulist majanduslikku ning sotsiaalmajanduslikku mõju. Näiteks autoralli maailmameistrivõistluste sarja etapp Rally Estonia ning Ironman Tallinn.
- Alates 2022. aastast toimub Audentese Spordigümnaasiumis õppivate andekate noorsportlaste kulude katmine Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve asemel Kultuuriministeeriumi eelarvest.
- Jätkatakse puuetega inimeste spordi katusorganisatsioonide võimaluste parandamisega, et kaasata rohkem puuetega inimesi liikumisharrastusse ja võimaldades parimatel sportlastel tegeleda tippspordiga. Lisaks töötatakse üheskoos partneritega selle nimel, et Riigikantselei poolt tellitud ligipääsetavuse rakkerühma lõpparuande ettepanekuid võimalikult suures mahus ellu viia.
- Programmiperioodil jätkub multifunktsionaalsete, aasta ringi kasutatavate jalgpalli sisehallide rajamine. Hallide rajamise peamine eesmärk on tagada kohalikule elanikkonnale mitmekesised sportimisvõimalused, perspektiivis kõikides maakonnakeskustes.

Teenused:

Spordiorganisatsioonide ja taristu toetamine

Teenuse kaudu aitab riik kaasa sportlastele ja spordiorganisatsioonidele tingimuste loomisele saavutusspordiga tegelemiseks. Kujundatakse saavutusspordi poliitikat ja toetatakse saavutussporti panustavate EOK, spordialaliitude, spordiklubide, spordikoolide ja riigi osalustega sihtasutuste tegevust ning riiklikult oluliste spordiobjektide rajamist. Riik eraldab spordiorganisatsioonidele tegevustoetust, toetab noortesporti ja spordikohtunike tegevust, rahvusvaheliste spordiürituste korraldamist ning annab treenerite tööjõukulude toetust.

Tunnustamine ja toetamine

Riik tõstab esile ja tunnustab tulemusliku tegutsemise ja saavutuste eest sportlasi, sporditegelasi ja treenereid. Selleks määratakse riiklikke spordipreemiaid ja -stipendiume ning premeeritakse tiitlivõistlustel tulemuslikult osalenud sportlasi ja nende treenereid.

Spordimeditsiini toetamine

Tegutseb kompetentsikeskus Spordimeditsiini Sihtasutus, kellele antakse toetust sportlastele spordimeditsiiniliste teenuste kättesaadavaks tegemiseks.

Spordiinfo kogumise ja arendustegevuste toetamine

Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutuse toetamise kaudu tagatakse sporditegevuse korraldamiseks ja juhtimiseks vajalik spordistatistika ja analüüs ning treenerite ja sporditöötajate koolitussüsteemi ning treenerite kutsesüsteemi toimimine. Sporditegevuse korraldamise ja juhtimise ning sporditegevuses osalemise tõhustamiseks peetakse arvestust Eesti spordiorganisatsioonide, spordikoolide, spordiehitiste ja treenerite üle. Treenerikutse andmiseks kogutakse ja väljastatakse vajalikku teavet. Tagatakse spordivaldkonna inimestele suunatud koolituste ja spordi valdkonna trendide analüüsi olemasolu. Peetakse ja arendatakse spordiregistrit, kogutakse spordistatistikat ja infoandmeid ning analüüsitakse neid, samuti hallatakse ja arendatakse treenerikutse süsteemi.

Tegevus 1.2. Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine

Eesmärk: tagatud on ausat sporti ja sporditurvalisust toetav keskkond

Tegevuse moodsikud

Moodsiku nimi	Algtase (viimane algtase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Toimiv ausa spordi ja sporditurvalisuse süsteem <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Jah (2021)	Jah	Jah	Jah	Jah

Tegevuse kirjeldus

Tegevuse raames kujundab Kultuuriministeerium ausa spordi tagamise poliitikat ja toetab Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE) tegevust. EADSE põhikirjalised eesmärgid on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa: 1. dopingu kasutamise ennetamisele; 2. spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele; 3. diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamisele spordis; 4. spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele; ning 5. muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele. Antud valdkondi reguleerivad mitmed konventsioonid, millega Eesti on liitunud. Kultuuriministeeriumi peamine roll on antud konventsioonide töörühmades Eesti huvide kaitsmine ja siseriiklikult antud konventsioonide põhimõtete ning kohustuste täitmise tagamine. Antidopingu valdkonda reguleerivad kaks konventsiooni: Euroopa Nõukogu dopinguvastane konventsioon, mille Eesti ratifitseeris 1997. aastal, ja UNESCO spordis dopingu kasutamise vastane rahvusvaheline konventsioon, millega Eesti liitus 2007. aastal. Need konventsioonid loevad üles riikide valitsuste kohustused dopinguvastases võitluses. 2016. aastal avati allakirjutamiseks Euroopa jalgpallivõistlustel ja teistel spordiüritustel turvalisuse, julgeoleku ja teenindamise lõimitud lähenemisviisi käsitleva Euroopa Nõukogu konventsioon, mis asendab eelmist, 1985. aastal sõlmitud jalgpallivõistluste ja teiste spordiürituste pealtvaatajate vägivalda ning muid korrarikumisi käsitlevat Euroopa konventsiooni. Eesti on uue konventsiooni heaks kiitnud 14.10.2019 ja ratifitseerinud 16.12.2019. Konventsiooni rakendamisega tegelevad lisaks Kultuuriministeeriumile ka Politsei- ja Piirivalveamet ning EADSE roll antud valdkonnas on lähiaastatel kasvamas.

Kokkuleppemängude ja spordis väärkohtlemise vastase võitlusega ei tegele praegu otseselt ükski organisatsioon. Kokkuleppemängude vastases võitluses juhivad riigid Euroopa Nõukogu konventsioonist spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta. Eesti allkirjastas konventsiooni 2016. aastal, kuid ei ole seda veel ratifitseerinud. Küll aga on Eesti liitunud nn Kopenhaageni grupiga, mis on kokkuleppemängude vastase võitluse riiklike platvormide ühine mitteametlik töörühm. Väärkohtlemise vastases võitluses spordi valdkonnas eraldiseisvat rahvusvahelist lepingut ei ole. Spordivaldkond lähtub oma tegevustes laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitlevast Euroopa Nõukogu konventsioonist, Euroopa Nõukogu naistevastase ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioonist, ÜRO lapse õiguste konventsioonist ning Eestis kehtivatest õigusaktidest ja regulatsioonidest.

Arenguvajadused

- Lähtudes Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE) asutamisest tuleb arvestada, et järgnevatel aastatel tuleb EADSE't toetada lisandunud tööülesannete täitmisel, eriti arvestades uurimisvõimekuse väljaarendamist ja koolitussüsteemi laiendamist ka teistele valdkondadele lisaks antidopingule. EADSE on alustanud uurimisvõimekuse loomist lähtudes mitmete riikide praktikast (nt Taani, Soome). 2023.–2026. aastatel võib EADSE reform vajada riigipoolset lisarahastust.

Programmi perioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- EADSE arendab uurimisvõimekust, sh „tarka testimist“, ja laiendab ennetustegevusi asutuse haldusalasse jäävates valdkondades.
- Eesti allkirjastas Euroopa Nõukogu konventsiooni spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta 2016. aastal, kuid ei ole seda veel ratifitseerinud. Lähtudes Euroopa Liidu (EL) aluslepingutest peab oma liikmesriikidele konventsiooni ratifitseerimise loa andma EL, kuid protsess on jäänud seisma ühe EL-i liikmesriigi vastuseisu tõttu. Siiski on võimalik, et 2023.–2026. aastatel EL loa annab, misjärel tuleb Eestil Euroopa Nõukogu konventsiooni spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta ratifitseerimisprotsessiga edasi liikuda.

- Ennetamaks kokkuleppemänge, väärkohtlemist ja teisi spordieetikaga seotud küsimusi tuleb tegeleda kogu spordivaldkonnale kehtivate spordieetika reeglite või reeglite raamistiku loomisega sarnaselt juba täna kehtivatele dopinguvastastele reeglitele.

Teenused:

Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine

Eesmärk on tagada dopinguvaba aus sport ja liikumisharrastus ning turvaline osalemine spordivõistlustel nii sportlastele kui ka pealtvaatajatele. Ministeeriumi tegevus seisneb õigusruumi loomises, poliitikate ja toetusmeetmete kujundamises, Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA tegevuse toetamises ennetustegevuste ja testimiste läbiviimiseks, kokkuleppemängude Eesti kontaktpunkti rahastamises ning koostöö edendamises Politsei- ja Piirivalveameti ja spordiorganisatsioonidega sporditurvalisuse tagamisel.

Meede 2. Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine

Eesmärk: liikumisharrastust edendav võrgustik ja liikumist soodustav keskkond on loodud.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Liikumisharrastusega regulaarselt (4x nädalas 30 min) tegelevate inimeste osakaal, % 16–64 vanusegrupist <i>Allikas: Tervise Arengu Instituut</i>	19,2 (2020)	Ei mõõdeta	23	Ei mõõdeta	25

Tegevus 2.1 Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine

Eesmärk: liikumisharrastust edendav võrgustik ja liikumist soodustav keskkond on loodud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2023)	Sihttase 2 (2024)	Sihttase 3 (2025)	Sihttase 4 (2026)
Maakonna spordiliitude liikumisharrastusürituste osaluskordade % elanikkonnast (va Tallinn) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	8,3 (2021)	11	13	15	17
Toetatud on igas maakonnas 1–2 tervisespordikeskust <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Jah (2021)	Jah	Jah	Jah	Jah

Liikumisharrastusega regulaarselt (4x nädalas 30 min) tegelevate inimeste osakaal, % 16–64 vanusegrupist <i>Allikas: Tervise Arengu Instituut</i>	19,2 (2020)	Ei mõõdeta	23	Ei mõõdeta	25
--	-------------	------------	----	------------	----

Tegevuse kirjeldus

Kultuuriministeeriumi otsene vastutus ja roll inimese liikumisaktiivsuse tõstmisel on organiseeritud liikumisharrastuse, noorte huvihariduse/noortesporti (spordialaliidud/spordiklubid) ja tippspordi arendamine ning sporditaristu ja sportimiseks soodsa õigusruumi loomine. Programmi liikumisharrastuse tegevuse raames rakendatakse regionaalsete maakondlike spordikeskuste toetusmeedet ja toetatakse terviseradade võrgustiku arendamist. Poliitikakujundamises edendatakse inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisega seotud valdkondade vahelist koostööd ning puuetega inimeste suuremat kaasatust nii liikumisaktiivsusse kui ka saavutussporti.

Arenguvajadused

Eesti inimeste liikumisaktiivsuse suurendamiseks on vajalik tõhusam valdkondadeülene koostöö. Kultuuriministeeriumi ülesanne on tagada elanikele võimalikult head tingimused organiseeritud liikumisharrastusega tegelemiseks, mis on üks oluline osa elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamisest. Koostöö tõhustamine aitab erinevate valdkondade tegevused omavahel kooskõlla viia ning seeläbi võimaldada terviklikumat ning efektiivsemat lähenemist liikumisaktiivsuse probleemi lahendamisel. Vajalikud on valdkondadeülised kokkulepped, mille elluviimiseks on olemas ühine nägemus ning tegevuskava.

Liikumisharrastuse arendamiseks on riigil palju erinevaid partnereid – kokku 21, kellega vähemal või rohkemal määral tehakse koostööd. Eelnev tekitab olukorra, kus teadustegevus on koondunud ühte kohta, rakendamine killustunud paljude erinevate omavahel konkureerivate organisatsioonide vahel ning koostöö ja tegevuste koordineeritud korraldamine on raskendatud või ei toimu seda üldse. 2022. aastal alustas Kultuuriministeerium 600 000 euro toel liikumisharrastuse üleriigilise koordineeriva üksuse loomist, mille põhiliseks eesmärgiks on riigi strateegiliste eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste koordineerimine – liikumisharrastuse arendamiseks vajaliku parima maailmapraktika koondamine, selle kujundamine Eestile sobivaks. Koostöös ülikoolidega uute lahenduste väljatöötamine, praegu riigilt toetust saavate organisatsioonide tegevuste tõhususe/mõjususe hindamine, nende nõustamine ja ettepanekute tegemine vajalikeks muudatusteks. Eesmärk on olla peamine partner nii riigile, kohalikele omavalitsustele kui ka spordiorganisatsioonidele, kes igapäevaselt töötavad liikumisharrastuse edendamise vallas, muutes valdkonna tegevused praegusest enam teaduspõhiseks ja efektiivsemaks. Liikumisharrastuse kompetentsikeskus alustab tööd 2023. aastal.

Vajalik on kujundada Eesti Kultuurkapitalist peamine fond, mille kaudu riik rahastab liikumisharrastuse projektipõhiseid üritusi, rohujuuretasandi sporti jt samasisulisi projekte. Praegune probleem on tippspordi püsirahastuse suur osakaal (ligikaudu 50%) Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali eelarvest. Vajadus oleks vabastada Eesti Kultuurkapitali rahalised vahendid liikumisharrastuse ja teiste projektipõhiste liikumis- ja sporditegevuste jaoks ning tippspordi rahastada teiste kanalite kaudu.

Vajalik on maakondade spordiliitude võimestamine koostöös kohalike omavalitsustega. Seejuures on oluline saavutada olukord, kus kohalikud omavalitsused tähtsustavad praegusest enam maakondade spordiliite kui strateegilisi partnereid ning seeläbi panustavad läbi maakonna spordiliidu tegevuste inimeste tervisesse ning heaolusse.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused

- 2023. aasta on Liikumisaasta. Teema-aasta rakendaja on Eesti Olümpiakomitee MTÜ.
- Koostöös kohalike omavalitsustega jätkub maakondade spordiliitude kui kohaliku tasandi liikumisharrastuse eest vastutavate organisatsioonide arendamine ja võimestamine. Riik panustab tegevustoetuste kaudu koostöös kohalike omavalitsustega maakondade spordiliitude tegevusse, kes pakuvad teenuseid kohalikule elanikkonnale.
- Jätkub regionaalsete tervisespordikeskuste arendamine. Kultuuriministeerium algatas 2019. aastal uue taotlusvooru tervisespordikeskuste toetamiseks. Igas maakonnas on välja valitud kuni kaks tervisespordikeskust, mida järgmise nelja aasta jooksul toetatakse. 2022. aastani jätkub regionaalsete tervisespordikeskuste arendamine olemasoleva toetusmeetme raames. 2022. aastal töötatakse välja põhimõtted, kuidas meetmega jätkatakse pärast 2022. aastat.
- Liikumisaktiivsuse probleemi lahendamiseks on Kultuuriministeerium panustanud rahvastiku tervise arengukava loomisesse, mille üheks osaks on toitumise ja liikumise roheline raamat. Rohelise raamatu kinnitamise järgselt Vabariigi Valitsuses panustab Kultuuriministeerium rohelises raamatus kirjeldatud meetmete elluviimisesse.
- Liikumisharrastuse edendamise reformi elluviimine eesmärgiga tõhustada liikumisharrastuse valdkonna juhtimist ja suurendada koostööd spordiorganisatsioonide ning kohalike omavalitsustega. Selleks koondatakse eri valdkondade kompetentsid, kes lähtuvad maailma parimast praktikast ja töötatakse välja teaduspõhised lahendused, kuidas Eestis parimal viisil liikumisharrastust edendada. Liikumisharrastuse kompetentsikeskus alustab tööd 2023. aastal.

Teenused:

Organiseeritud liikumisharrastuse toetamine

Kultuuriministeerium edendab liikumisharrastust organiseeritud liikumisharrastusse enim panustavate partnerorganisatsioonide tegevuse ja projektide toetamise ning liikumist soodustava taristu, peamiselt regionaalsete tervisespordikeskuste ja terviseradade arendamise kaudu.